

nými. Těšínský „chrám milosti“, vybudovaný r. 1709 s jinými chrámy ve Slezsku po zakročení švédského krále Karla XII. ve prospěch evangeliků, měl se svými pietistickými kazateli velký význam pro šíření nového hnutí zvláště na Moravě.

Z oblasti někdejšího sboru fulneckého, od Těšína nepříliš vzdáleného, zejména ze Suchdola a z okolí, vznikl v letech 1722—1727 sbor v *Herrnhutě* v Sasku [v Horní Lužici] na panství hraběte Mikuláše Ludvíka Zinzendorfa [1700—1760]. Emigranty německého jazyka sem přivedl tesař Kristián David ze Ženkavy u Nového Jičína [† 1751], původem katolík. Sbor herrnhutský vznikl za silného vlivu mocné náboženské osobnosti Zinzendorfovy, jehož pietismus se od hallského lišil zvláštním radostným pohledem ke Kristu. Ačkoli hrabě mínil vytvořit s přistěhovalci sbor v rámci saské luterské církve, který by přispěl k jejímu oživení a na znovuzřízení Jednoty bratrské původně nepomýšlel, trvali suchdolští Bratři při svém úmyslu obnovit za hranicemi Moravy sbor Jednoty, jejíž tradice byla v některých z nich velmi živá. Zinzendorf konečně k jejich úsilí přisvědčil. Odtud vznikla obnovená Jednota bratrská, v níž se osobitým způsobem spojily určité tradice bratrské s Zinzendorfovým pietismem. V Herrnhutě nebyla přijata Bratrská konfese ani Bratrský katechismus; ani katechismu Kemenského pro Fulnecké sepsaného se tu neužívalo. Byly skládány nové písně duchovní, velmi odlišné od bratrských. Zato spojovalo herrnhutské se starými Bratry — vedle jména a touhy Jednotu obnovit — činné účastenství laiků na čilém sborovém životě [byť v nových formách, jak se vytvořily s potřebami nového sboru] a zbožnost hledící k odevzdání života do Kristovy služby.

Misijní zápal nových Bratří a Sester vedl k rozšíření pracovního pole obnovené Jednoty do nejrůznějších končin světa za obdivuhodné obětavosti těchto Kristových svědků. Rozšíření sborů do cizích zemí dalo příčinu k obnově bratrské ordinace, v níž obnovená Jednota získala zevní pojitko se starou Jednotou skrze její zbytky v Polsku. R. 1735 zřídil Daniel Arnošt Jablonski jako senior Jednoty za biskupa Suchdolana Davida Nitschmanna [† 1772 v Bethlehemu v Pensylvanii] a r. 1737 Mikuláše

Zinzendorfa samého. Poněvadž šlo o uznání jejich ordinace v anglických koloniích severoamerických, kde vládla církev anglikánská, byl v souhlase s jejím episkopalismem položen důraz na zevní souvislost této ordinace s biskupstvím staré Jednoty. O něm se podle B. Jafeta, jemuž i Komenský věnoval víru, předpokládalo, že bylo založeno v apoštolské sukcesi prostřednictvím valdenským. Víme, že se Bratři uchýlovali k thesi o osobní apoštolské sukcesi z důvodů apologetických, ale že toto pojetí neodpovídalo skutečnému názoru na biskupství v době rozkvětu Jednoty ani historickým skutečnostem. Jejich lepšího poznání se však tehdy nedostávalo.

Jiní exulanti, Češi, usazovali se zejména nedaleko Herrnhutu ve *Velkém Hennersdorfě* kolem Jana Liberdy a v *Gerlachshaimu*, kde mezi nimi působil Augustin Schulz. Oba byli slezští luterští pietisté, Liberda [† 1742] Těšíňan. R. 1733 a 1737 odešli emigranti z obou míst velkou většinou do *Berlína* a do sousedního Rixdorfu [nyní Neukölln]. Byli si s herrnhutskými svou zbožností a řády velmi blízcí; zvláště je tím směrem vedl Schulz. K obnovené Jednotě se však z nich připojila jen menší část. Zatím co Herrnhut a sbory odtud vzniklé získávaly další členy především mezi německými pietisty a pak za hranicemi Německa [v Anglii a jinde, zvláště v Americe, pod jménem Moravských Bratří], drželi se ostatní čeští exulanti většinou buď nadále církve luterské, anebo se prohlásili pro církev reformovanou. V Berlíně s Rixdorfem nastalo rozdělení do tří církví r. 1747. Český sbor herrnhutský trval nějaký čas také v Nizkém, zal. 1742. Sbory, které tou dobou a v pozdějších letech vznikly z dalších českých emigrantů ve Slezsku, připojeném r. 1742 k Prusku [Husinec, Bedřichův Hradec, Velký Tábor a j.], byly velkou většinou reformované.

I reformovaní Češi hledali v exilu oporu v polské Jednotě bratrské. K jejich žádosti ordinoval pro ně její senior Fridrich Vilém Jablonski, syn a nástupce Daniela Arnošta, Václava Blanického [1744]. O tři léta později byl berlínským reformovaným Čechům vyslán z Lešna za kazatele Jan Theofil Elsner [1717 až 1782], z polské bratrské rodiny, odchovaný lešenskou školou